

Slovenski Gospodar.

List ljudstvu v poduk in zabavo.

Izhaja vsak četrtak in velja s poštno vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 2 gl. 50 kr., za pol leta 1 gl. 30 kr., za četrt leta 65 kr. — Naročnina se pošilja upravitelju v tiskarni sv. Cirila, koroške ulice št. 5. — Določniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezni listi dobje se v tiskarni in pri g. Novak-u na velikem trgu po 5 kr. Rokopisi se ne vračajo, nopolnani listi se ne sprejemajo. Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat, po 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

20. september!

Venti settembre! 20. september! Ta glas doni sedaj po vsej Italiji. Kako različna so pač čutila, katera vzbuja! Podlim nevernikom užiga neskončno veselje v strastnih srcih; vrlim sinovom sv. cerkve pa kliče pretužne dogodke v spomin.

Venti settembre! Jutri bo minolo 25 let, odkar se je zvršilo nečuvveno zločinstvo: rimski papež so bili namreč svoje posvetne vlade oropani. Od leta 1830. sem so začeli laški prekucuhi napadati dežele sv. očeta, katere so bile njihova last po božjem, naravnem in narodnem pravu. Peklenske sile so dvignile proti namestniku Kristusovemu na zemlji vso svojo grozovitost. Gorjé, bile so zmagosne! Papež so zgubili mesto za mestom, okraj za okrajem; kakor kruti lev svoj plen, tako so razčesali neverniki papežovo državo. Dne 20. septembra 1870. l. pala je zadnja trdnjava — Rim sam. Laški general Rafael Kadorna prihruje z razdivjanimi četami pred Rim. Začne gromovito streljati na mesto in obzidje, jame razdirati, pustošiti, moriti. Slavni Pij IX. se ne morejo več braniti; na Angeljskem gradu dajo razobesiti belo zastavo in se udajo; Rim je pal. Spomin na oni črni dan hočejo s pretiranimi svečanostmi praznovati brezsrčni papeževi nasprotniki. Mesto, da bi se sramovali vnebovpijočega ropa, ga še proslavljajo, se ž njim celo ošabno ponašajo. O hinavstvo! Kako daleč se bo še zmotil zaslepljeni človeški duh!

Venti settembre! Res pomenljiv dan. Italija je odslej zedinjena. Je-li pa s tem srečna? Ah, ne. Nikdar se po Laškem ni prelilo toliko britkih solz, kakor v teh 25 letih; uboštvo, nepopisna bēda še ni nikoli tako trpinčila zapuščenega ljudstva. Na severu in jugu je vzdignil že večkrat v tej dobi sicer mirni in krotki kmetič orožje s tresočo se, žuljavo roko, da bi si olajšal neznosna bremena. Kri je že potokoma tekla; pač strašno znamenje, da zedinjena Italija ni srečna. Poleg gmotnega propada pa še nrvstveni, moralni polom! Šole so brez Boga, mladina brez vere, brez poštenja, brez čednosti, brez upanja boljše bodočnosti. Dolgotrajne, pohujšljive tožbe so pokazale, da celó zapriseženi uradniki krusijo in teptajo svete pravice. Nesrečni narod, kojemu je naložilo 25 let tak mučen križ, da mora ihteti sedaj v groznem trpljenju!

Venti settembre! pomenljiv tudi za papeža. Zgubili so svojo krasno in bogato državo, postali so žrtev pohlepne krivice. Ubogi jetnik so oni, oni, ki rosijo na celo človeštvo blagodejno svobodo, ki so njen varuh in pokrovitelj. Toda s tem svoje svetovne veljave nikakor niso zgubili. Nasprotno. V temni dobi zadnjih 25 let je dospela papeževa moč na vrhunec; kojega še nikoli ni dosegla. Papež so kljub zakletim sovražnikom prvi vladar na svetu, oče, kateremu se brezpogojno po-

korijo in z neomejeno ljubeznijo klanjajo milijoni zvestih otrok. Kje je kak cesar ali kralj, ki bi se meril s papežem v duševnih močéh? Ni ga pod solncem. Bog ne zapusti poglavarja sv. cerkve. On ga poveljuje tudi v trpljenju in poniževanju; On bo, kakor je to že večkrat storil, tudi sedaj pogreznil njihove sovražnike v prah in pepel, in na razvalinah se bo dvignil presvetli prestol velečastno ustalega papeštva.

Venti settembre! Neverniki se radujejo — v krivici, kakor se je nekđaj Nabuhodonosor; mi pa bomo molili za sv. očeta. To je orožje, ki razdrobi tudi najhujše verige vsakega sovražnika. V Rimu so postavili bronast spomenik Garibaldiju in Kavurju, in s tem povzdigujejo ona dva moža, ki sta največ storila za propad in trpljenje sv. očeta; ona sta splela papežu trnjevo krono. Rimski odlični list »La vera Roma« pa tolaži katoliški svet ter lepo pravi: »Katoličani, molimo in delujmo, potem bodo prisijali zopet zlati časi! Ali takrat bomo iz Garibaldijevega spomenika vili velikanski zvon, ki bo donel od vzhoda do zahoda in glasno prepeval našo zmago«. — V to pomozí Bog, daj milo nebó, da bi se le kmalu zgodilo!

Novi „kmečki prijatelji“.

Slovenskim kmetom se vsiljuje zadnji čas neki spis z naslovom »Slovenskim kmetom v poduk in prevdarek, poleg dr. Ingwerja za Slovence priredil M. T.« Naše ubogo ljudstvo ima malo prijateljev, ki bi se hoteli zanj potegovati bodisi z besedo, bodisi s pesom; zato vsacega z veseljem pozdravljamo, ki se postavi z nami vred v bran nasproti mnogobrojnim nasprotnikom kmečkega ljudstva. Ali tega novega prijatelja se ne veselimo in se ne moremo veseliti, ker ni pravi prijatelj, in zato danes kličemo našemu dobremu kmečkemu ljudstvu: Prijatelji, varujte se krivih prerokov!

Omenjena knjižica je socijalistična, ter sestavljena po govoricah nekega Ingwerja. Kdo pa je Ingwer, da hoče kmete podučevati? Ali je kmet? Ne! Ali je rokodelec? Ne! Pred kratkim je bil Ingwer v raznih mestih koroške dežele ter je tam oznanjeval nove socijalistične nauke. Kmalu na to so imeli v Celovcu pekarski pomočniki zborovanje, pri katerem je predsednik rekel: »Prijatelji, delavci, ne pustimo se voditi od žida, ki nikdar delal ni, in ne ve, kaj je delo!« Prav je govoril vrlí delavec! Kmetje, storite tudi vi tako in ne pustite se voditi od žida, ki nikdar delal ni, ter ne verjamite njegovim besedam. Žid in socijalisti, ki stojé za njim, ne vedó, kako se seje in žanje, oni ne vedó, kako se živina redi in vinogradi obdelujejo, oni ne vedó, koliko skrbí delajo kmetom nemarni posli, oni ne vedó, koliko

kmečkih domov se je že podrlo, ker mladi niso več takšni, kakoršni so stari bili! V sledečih vrstah se bo dokazalo, da socialisti o kmetijstvu ne vedo prav ničesar nič, ali vendar hočejo vas kmete podučevati. Danes je mnogo ljudij, ki se v svojem življenju niso ničesar učili, ali vendar hočejo vse vedeti, in žalibog se najde dosti vernikov, ki vse verjamejo, misleči, da mora vse resnično biti, kar je pisano ali tiskano.

Kaj pa je socializem, kaj neki socialisti hočejo? Socialisti ali socialni demokrati hočejo, da bi v bodoče med ljudmi ne bilo več zasebnega produktivnega imetja. Produktivno imetje se imenuje ono, s katerim se kaj prideluje n. pr. polje, oralo, sekira itd. Vse pridelano imetje naj bo državna lastnina, in država je bode razdeljevala ljudem. Socialistična stranka je nadalje popolnoma nevarna. Bogu so svojo pokornost odpovedali ter pravijo, da Boga ne potrebujejo, ter Boga ne poznajo, zato hočejo odpraviti postave, zakon in vsakatero psvetno ali duhovno oblast.

Kako so pa nesrečneži prišli do tega mišljenja? Predragi kmet! Ti hodiš za svojim plugom, za svojo živino, ti okopavaš svoje vinograde kot hlapec božji; le Bog nad teboj je tvoj Gospod, druga gospoda ti ničesar nima ukazovati, ako bodeš božje zapovedi izpolnjeval. Tudi tebi kmet ne sije vedno zlato solnce, tudi tebe tare reva in žalost; ali vendar ti ne veš, koliko ima pretrepeti v velikih mestih ubogo ljudstvo, ki mora pri ljudeh iskati svoj vsakdanji kruhek. Človek ni tako mil gospodar, kakor Bog nad nami! V bogastvu otrpne človeško srce, da nima več sočutja do bede svojega bližnjega; v mestih je veračiti prepovedano in dostikrat se zgodi, da bogati milijonar s divjimi psi odganja prosilca, ki prosi drobtinic od obilnih obedov, s katerimi se bogastvo gostuje! Vsled tega se je v revežih, ki bivajo v velikih mestih, in sicer ne toliko v katoliških deželah kakor v lutrovskih, vnela brezmerna mržnja do tistih stanov, ki imajo kaj lastnine. Socializem vzdiguje svojo glavo, kakor temna pošast in postaja vedno silnejši! Najhujša kazen ničvrednih starišev so ničvredni otroci, ki na stare dni očeta tepó in preklinjajo; takega sinu si je liberalni novi čas izredil v socializmu. Ne samo, da so bogatini v gospodarskem oziru delajoče ljudstvo zlorabili, ter množili svojo last z zaslužkom ubogih ljudij, bogatini, večinoma prostozidarji, delali so tudi ves čas, da bi izpulili ljudem iz srca upanje na večnost, da bi jim izdrli iz prsij zadnjo koreniko vere, katero je ljuba mamica usadila v nežno otroško srce! Kdo je torej socializma kriv? Krivični bogatini in nevarni prostozidarji, ti so ga vzgajili in ti nosijo vso odgovornost! Zato mi socialne demokrate pomiljujemo, ter molimo za nje; osebno jih ne bomo sodili, ker sami svoje zmote niso krivi, ali pretresovali bomo njihove nazore, ter spoznali, da kmet socialni demokrat ne more biti, ker bi to zanj bila največja nesreča!

Nauk, katerega socialni demokrat razlaga v svojih gori navedenih bukvicah, se bode od stopinje do stopinje zasledoval, ter se bode dokazala njegova puhlost in neumnost.

I. Socialni demokrati pravijo, da je kmet v državi brezpraven in da bo kmalu brezposesten; uzrok temu je, da zemlja ni več kmečka lastnina, marveč upnikov, in da bodo kmata dolgovi s časom popolnoma uničili; ob enem ga tarejo preobilni davki.

II. Razlaga socialni demokrat zgodovinski razvoj sedanjih razmer: »dokazano je, da v začetku niso imeli ljudje zemljišč z izključno lastninsko pravico, ampak je bila zemlja imetje vseh zajedno; vladal je komunizem«, vse je bilo vseh in zato je vsak rad delal, pozneje s krščanstvom so prišli baje graščaki, ki so se polastili kmečkega premoženja, kmetje so morali robot delati,

gospodje pa so z lovsko družbo uničevali poljske pridelke ter oskrunjevali kmečka dekleta — strašna je tvoja zgodovina kmet!« Prišlo je leto 1848., »kmet je bil oproščen, in že je začelo vstajati drugo gospodstvo — zlato tele!« —

Na to kratko odgovorimo: Da je kmet v državi brez pravice, ni res; on ima velevažne pravice, ali to je žalostno, da se kmetje teh pravic ne poslužujejo prav, da se pusté motiti od raznih strank. Državni zbor daje postave, in tam so kmečki poslanci konservativni, drugi liberalni, tretji narodni, četrti mladočeški, peti staročeški, šesti poljski itd., mesto da bi vsi skup bili jedna stranka krščanskih kmetov! Zavoljo nesloge ne opravimo ničesar; bomo složni in kmečki stan bo najmočnejši med vsemi.

Zdaj pa še jeden prijatelj pride ter hoče k mnogobrojnim oddelkom še socialne demokrate pridružiti, ali bode s tem kmet več veljave imel, če se še bolj razcepi? Nikdar ne!

Kmet bode kmalu brezposesten, tožijo socialisti. Da, če bode odušstvo redno tako prosperovalo, kakor do zdaj, tedaj bode gotovo kmalu brezposesten; ali če kmet socialist postane, in se sanje socialistov izpolnijo, tedaj se bo posestva najprej iznebil, ker socialni demokrati hočejo, da bi nihče lastnine ne imel. Dolgovi so res preobilni, davki morebiti tudi, ali od kedaj se je to pričelo? Vselej ni bilo tako.

V začetku zgodovine, trde socialisti, je bila vsa zemlja vseh zajedna last; dokazano je, pravijo. V začetku res! Bog je Adamu dal ves svet, ali že Kain in Abel sta si premoženje razdelila, eden je obdeloval svoje polje, drugi pa je živel od svoje živine kot pastir. Starejšega dokaza, kakor sveto pismo, pa ves svet nima, in socialni demokrati tudi poznejših dokazov nimajo, ter je velika predrznost trditi, da je kedaj pri kakem narodu bilo vse premoženje skupna last! Zgodovina nam sicer pripoveduje, da so si razni narodi zemljo po družinah delili, tako, da je vsako pleme imelo svojo lastnino. To pa ni bil komunizem, marveč tako urejeno v tedanjih nevarnih časih, kjer nikdo pred sosedi ni bil varen, ter ni vedel, ali ne bode jutri sovražnik prišel, mu požgal njegov dom, ter mu ženo in otroke odpeljal v suženstvo. V tedanjih časih so morali vsi udje jednega plemena vkup ostati, da so se mogli braniti, in da bi vkup ostali, zato ni pustil starašina skupnega premoženja razdeliti; jasno je, da to ni komunizem. »Vse je bilo vseh; in za to je vsak rad delal«, pravijo socialisti. Ravno nasprotno, ako je več delavcev pri enem delu, se potem jeden na drugega zanaša in ničesar se storilo ne bo; saj vsakateri misli, bodo že drugi storili, ter se rajši v senco vleže, če ni dosti nadzorovan. Svet je med ljudi razdeljen samo zavoljo tega, da bi ga ljudje boljše obdelovali.

Sv. Tomaž Akvinski nas uči vse drugače, kakor socialni demokrati. On piše:*) Ali sme kdo imeti kako lastnino? Čez zunanje reči ima človek dvojno oblast, on sme 1. z njimi razpolagati, 2. jih sme rabiti. Z ozirom na razpolaganje**) mu je dovoljeno, da sme stvari kakor svoje posedati; kajti to je k človeškemu življenju iz treh uzrokov potrebno: Prvič, ker vsakdo za to bolj skrbi, kar je njegovo, kakor za to, kar je vseh, ali vsaj veliko drugih last; pri skupnih opravkih se vsakdo dela izogiba, ter jo drugim pušča, kakor se povsod godi, kjer je veliko služabnikov. Drugič, ker se potrebna opravila veliko redneje opravljajo, če ima vsak svoj gotovi opravke; vse bi bilo zmedeno, če bi se vsakateri z vsemi opravki pečal. Tretjič se tako mir med ljudmi ohrani,

*) Summa 2. 2. Q 66. art II. conclusio.

**) potestas procurandi et dispensandi.

ker mora vsakdo s svojim biti zadovoljen, saj vidimo, kako se tam vedno prepirajo, kjer je za eno reč več lastnikov.

Druga je pa s pravico, posluževati se zunanjih rečij. V tem oziru človek stvari ne sme posedati, kakor svojih, on se njih mora posluževati, kakor bi bile vseh; zato je apostol ukazal: »Veli bogatinom tega sveta, da naj radi dajo in delijo od svojega imetja«. — To je nauk sv. katoliške cerkve o posvetnem blagu in ta nauk je edino pravi. (Dalje prih.)

Cerkvene zadeve.

Duhovne vaje pri Sv. Nikolaju na Polju.

Od dne 21. do 29. avgusta so obhajali častiti gg. misijonarji od Sv. Jožefa pri Celju pod vodstvom gosp. Janeza Macurja duhovne vaje pri Sv. Nikolaju na Polju. Začeli so, kakor po navadi, s podukom in spovedjo otrok, potem so prišla dekleta, za dekleti zakonske žene, za njimi fantje in zakonski možje na vrsto. Vkljub velike vročine so čč. gg. misijonarji po stiri prav tehtne govore in nauke na dan imeli; od zgodnjega jutra do poznega večera spovedovali. Ljudstvo je redno in z veliko gorečnostjo sv. nauke poslušalo, svoje srce po dobri sv. spovedi očistilo; torej je obilni sad sv. vaj pričakovati. Čast. gospodom misijonarjem pa naj stoterno ljubi Bog plati, kar njim mi vsi župljani iz celega srca želimo!

Praznovanje 70letnice v Gotovljah.

Velečastiti gospod Valentin Par, župnik in duhovni svetovalec v Gotovljah, so praznovali v četrtek, dne 5. septembra t. l. v krogu svojih duhovnih bratov sedemdesetletnico svoje starosti, ob enem pa tudi petinštiridesetletnico mašništva in petindvajsetletnico župnikovanja v Gotovljah. Domači fantje in pevci so jim združeni s pevci »Slov. kat. delavskega društva v Žalcu« priredili lepo podoknico s petjem, streljanjem in umetno razsvetljavo. Občinski odbor v Gotovljah pa jih je z ozirom na njihove nevenljive zasluge imenoval jednoglasno častnim občanom, in jim tudi poklonil krasno diplomo. Gospod slavljence so se za te javne dokaze ljubezni in udanosti svojih faranov z ganjenim srcem zahvaljevali. Dal jim Bog zdravja, da se učakajo zlate sv. maše!

Gospodarske stvari.

Mlin za grozdje.

(Konec.)

Da pa morejo valci grozdje lepo grabiti, morajo biti grebenasti. Kar se teh grebenov tiče, je človeška domisljija in nagon zboljšavanja brez potrebne podlage, kakor je skušnja in znanje nekaterih pravil, mnogokaj deloma zelo nerodnega izumila. Najdejo se grozdni mlini, ki imajo včasih valce, podobne zobatim kolesom tako, da grabijo grebeni eden med drugima. Ti zmečkajo pošteno ne samo jagode, temveč tudi peclje grozdja in se spravi tako mnogo onih surovih tvarin iz pecljev v vino, katerih se treba radi finosti vina vedno skrbno ogibati. Idealno mečkanje grozdja je namreč, samo zrele jagode zmečkati, da se iz njih sok spravi, ono drugo pa kolikor moč celo pustiti. Tako visoki grebeni so sploh nepotrebni, da celo škodljivi. Najbolje, da so grebeni le po $\frac{1}{2}$ cm visoki, to popolnoma zadostuje, da grozdje lepo

grabijo. Tudi je najbolje, da so grebeni lepo vstricni, in treba, da so okolo valca zaviti, kakor spiralka.

Ako so valci s pločevino prevlečeni, tedaj niso grebeni v les, temuč le v pločevini napravljeni; pločevina je tako nagubana, da nastanejo na nji po $\frac{1}{2}$ cm visoki vstricni grebeni.

Mnogokrat so ti grebeni pri lesenih valcih nekoliko širji z bolj ostrim robom, pa z železnimi skobami okovani. Valci morajo na močnem okviru biti dobro vtemeljeni. Okvir je večinoma iz lesa. Dobro je, da je radi večje trdnosti ob obeh krajih v sredi vstanovljenih valcev z železnimi sponami vezan. Osi enega valca naj bodo tako vtemeljene, da se da ta valec premikati, kakor se hoče, da je prostor med valcema širji ali ožji, kar je odvisno od grozdja. Premika pa se s pomočjo vijakov. Najprej se vijak na eni strani privije ali odvije, potem se privije ali odvije drugi, tako dolgo, da sta valca, ako se od zgoraj med nja pogleda, popolnoma vstricna. Vijaki pa naj bodo taki, da jih ne zamore sleherni brez orodja odvijati, sicer si delavci radi delo olajšajo, valce bolj vsaksebi postavijo, lažje delajo, ali gospodar pa naj škodo trpi.

Valci se obračajo s kljuko ali kar je bolje, s pomočjo mahala. Pri nekaterih mlinih se le eden valec s kljuko obrača, a drugi za njim vsled trenja grozdja. Bolje pa je, da se obračata oba in sicer s pomočjo zobatih koles. Zelo koristno pa je, da se ne obračata oba valca enako hitro, temveč eden počasneje kakor drugi, da se grozdje bolj zmečka. Zategadelj naj bode eno zobatih koles večje, kakor drugo.

Kar se tiče korita, v katero se natresa grozdje, naj bode to dovolj prostorno, zgoraj širje kakor zdolaj, njega končne stene ob koncih valcev pa naj bodo navpične. Pri kratkih mlinih je koritov del neposredno nad valci z navpičnimi stenami, vrh pa na vse strani razširjen, torej je tako korito tako rekoč iz dveh različnih delov zbito. To pa ni ravno za njegovo priprostost v korist.

To so torej znamenja dobrega grozdnega mlina. Gospodar naj jih uvažuje, kadar si ga kupuje. Ako kupuje kmet živinče, ga ogleda in dobro presodi od vsake strani in odide, če ima eno slabost. Pri nakupovanju strojev, ki ga tudi v gospodarstvu dobro podpirajo in včasih morejo mnogo koristiti, pa zaupa preveč drugim. Tako potroši lep denar za robo, katero bi mogel po isti ceni ali le nekoliko dražje mnogo bolje dobiti.

Kdor želi mlin, ki je točno po navedenih načelih napravljen, dobi ga tudi pri Josipu Lorber-ju v Žalcu. Ta livarna izdeluje svojo robo solidno in dobro. Nja prednost je, da je blizu. Blizina tovarne je pa velika korist, o kateri se lahko sleherni prepriča, komur se je kak del stroja zlomil in ga je moral na popravilo tovarni daleč pošiljati. Tudi je najpametneje domači obrti dela dajati, ako ta izdeluje dobro robo. Obrt se vstricno z drugimi gospodarskimi podjetji bori za gospodarstven napredek, je važen člen narodno-gospodarstvene verige. Za kraj je pa posebno važna krajevna obrt, ki je deloma tudi jez za denar, da ta ne gre po nepotrebem v tujino, temveč večinoma v kraju ostane za domače delo.

Ivan Bele.

Sejmovi. Dne 21. septembra na Laškem, v Lučanah, na Framu, v Poličanah (za svinje), Ormožu, Pod-sredi in Siegersbergu. Dne 23. sept. v Braslovčah. Dne 24. sept. v Arnožu, pri Sv. Trojici v Slov. gor., v Slov. Bistrici, v Šmartnu pri Slov. Gradcu in na Remšniku. Dne 25. sept. v Imenem (za svinje). Dne 26. sept. na Bregu pri Ptujju (za svinje).